

ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ: ΟΙ
ΔΥΟ ΝΕΕΣ ΥΠΕΡΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΡΙΣΗΣ
1947-1953

ΕΠΟ 10, ΓΕΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΘΟΔΩΡΗΣ ΣΟΛΛΑΤΟΣ
ΜΑΪΟΣ 2004

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	3
1. Οι δύο νέες υπερδυνάμεις: Ηνωμένες Πολιτείες και Σοβιετική Ένωση..	4
1.1 Η παρακμή της Ευρώπης.....	4
1.2 Ηνωμένες Πολιτείες: οικονομική ισχύς.....	5
1.3 Σοβιετική Ένωση: στρατιωτική ισχύς.....	5
2. Ο Ψυχρός Πόλεμος: τα γεγονότα της περιόδου 1947-1953.....	7
2.1 Το Δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ.....	7
2.2 Το «πραξικόπημα της Πράγας»	8
2.3 Η κρίση του Βερολίνου.....	9
2.4 Ο πόλεμος της Κορέας.....	9
Επίλογος.....	11
Βιβλιογραφία.....	12

Εκφώνηση εργασίας:

Εξηγείστε τους λόγους για τους οποίους οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και η Σοβιετική Ένωση αναδείχθηκαν σε υπερδυνάμεις μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Αναφέρετε και σχολιάστε τα σημαντικότερα γεγονότα που συντήρησαν την ψυχροπολεμική ένταση της περιόδου 1947-1953.

(1500-2000 λέξεις).

Πρόλογος

Το παρακάτω κείμενο χωρίζεται σε δύο ενότητες:

Στην πρώτη ενότητα εξετάζονται οι λόγοι που οδήγησαν στην ανάδειξη των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης σε υπερδυνάμεις μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Στην δεύτερη ενότητα εξετάζονται τα σημαντικότερα γεγονότα που συντήρησαν την ψυχροπολεμική ένταση κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου κρίσης του Ψυχρού Πολέμου (1947-1953).

1. Οι δύο νέες υπερδυνάμεις: Ηνωμένες Πολιτείες και Σοβιετική Ένωση.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο ένα νέο στοιχείο κυριαρχεί στις διεθνείς σχέσεις: παρ' όλο που θεωρητικά οι μεγάλες δυνάμεις είναι πέντε (Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία, Ηνωμένες Πολιτείες, Σοβιετική Ένωση και Κίνα), ουσιαστικά ο κόσμος κυριαρχείται από δύο μεγάλες υπερδυνάμεις (Σοβιετική Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες)¹. Ο κόσμος βρίσκεται μπροστά σε μια δραματική αλλαγή των παγκόσμιων συσχετισμών ισχύος, με τις παλιές Μεγάλες Δυνάμεις να μην έχουν πια τη θέση που είχαν πριν τον πόλεμο. Πώς όμως συντελέστηκε αυτή η αλλαγή;

1.1 Η παρακμή της Ευρώπης.

Η αρχή της παρακμής της Ευρώπης μπορεί να εντοπιστεί στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Με δέκα εκατομμύρια νεκρούς και μεγάλες καταστροφές, η Ευρώπη είναι ήδη σοβαρά αποδυναμωμένη. Ο πόλεμος προκαλεί σε οικονομικό και εμπορικό επίπεδο διαρροές στη Λατινική Αμερική και στην Άπω Ανατολή, οι οποίες αποβαίνουν προς όφελος των Ηνωμένων Πολιτειών. Έτσι οι Ηνωμένες Πολιτείες είναι ήδη πρώτη οικονομική δύναμη στον κόσμο όταν ξεσπάει ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος².

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος έχει ακόμα μεγαλύτερες επιπτώσεις στην Ευρώπη, σε νικητές και ηττημένους. Από τα πενήντα εκατομμύρια νεκρούς του πολέμου, τουλάχιστον τριανταπέντε εκατομμύρια είναι Ευρωπαίοι. Σε αυτούς πρέπει να προστεθούν και οι έμμεσες απώλειες λόγω της μείωσης των γεννήσεων και της αύξησης της θνησιμότητας. Οι επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή της Ευρώπης είναι μεγάλες, καθώς η έλλειψη εργατικών χεριών αναστέλλει την παραγωγή και ο πληθυσμός επιβαρύνεται περισσότερο για να συντηρήσει παιδιά, ηλικιωμένους και ανάπηρους.

Οι υλικές καταστροφές του πολέμου έχουν σημαντικές επιπτώσεις και στη βιομηχανική παραγωγή της Ευρώπης. Το 1945, η συνολική βιομηχανική παραγωγή έφτανε μόλις το 50% αυτής του 1939. Οι δημοσιονομικές επιπτώσεις των δαπανών του πολέμου και των υλικών ζημιών έχουν σαν αποτέλεσμα την υπέρογκη αύξηση του δημόσιου χρέους και τελικά την οικονομική και δημοσιονομική κατάρρευση των εμπόλεμων χωρών³.

Από ηθικής απόψεως, οι ευρωπαϊκές δυνάμεις έχουν δεχτεί σημαντικά πλήγματα. Η Γαλλία έχει υποστεί την ήττα του 1940. Η Γερμανία την ήττα του 1945. Η Μεγάλη Βρετανία παραμένει στην ομάδα των ισχυρών, αισθητά όμως αποδυναμωμένη⁴. Η συνειδητοποίηση της απώλειας του κύρους της έρχεται λίγο αργότερα, με την αποτυχημένη επιχείρηση του 1956 ενάντια στον Νάσερ, μετά την εθνικοποίηση της διώρυγας του Σουέζ⁵. Οι ευρωπαϊκές μεγάλες δυνάμεις έχουν πλέον χάσει το κύρος

1 E. M. Burns: *Ευρωπαϊκή Ιστορία - Εισαγωγή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης*, Β' έκδοση, τόμος δεύτερος, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1983, σελ. 390

2 Robert Frank: *Εμφύλιοι Ευρωπαϊκοί πόλεμοι, από το Ελένη Αρβελέρ, Maurice Aymard (επιμ.), Οι Ευρωπαίοι, Νεότερη και σύγχρονη εποχή*, (τόμος Β'), Εκδόσεις Σαββάλας, 2003, σελ. 370

3 Bernstein Serge, Milza Pierre: *Ιστορία της Ευρώπης - Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 έως σήμερα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, σελ. 170-173

4 Frank, σελ. 375

5 Frank, σελ. 376

τους, παραχωρώντας τη θέση τους στις δύο νέες υπερδυνάμεις.

1.2 Ηνωμένες Πολιτείες: οικονομική ισχύς.

Με δεδομένη την παρακμή της Ευρώπης, οι Ηνωμένες Πολιτείες βρέθηκαν να είναι η μία από τις δύο νέες υπερδυνάμεις.

Η οικονομική τους ισχύς ήταν αδιαμφισβήτητη. Το εθνικό τους εισόδημα είχε διπλασιαστεί σε σχέση με το 1939 και παρ' όλο που αποτελούσαν μόνο το 7% του παγκόσμιου πληθυσμού, απολάμβαναν το 30% του παγκόσμιου εισοδήματος. Από στρατιωτικής πλευράς, η αποκλειστικότητα της ατομικής βόμβας προσέθετε μια αίσθηση πολεμικής υπεροχής⁶. Η ενδοχώρα και το παραγωγικό δυναμικό της χώρας έχουν παραμείνει άθικτα κατά την διάρκεια του πολέμου⁷. Αυτοί οι παράγοντες έδωσαν τη δυνατότητα στις Ηνωμένες Πολιτείες να αναλάβουν τον ρόλο της υπερδύναμης. Χρειαζόταν όμως και η θέληση από πλευράς τους για να γίνει κάτι τέτοιο. Ο απομονωτισμός υπήρξε βασική αρχή της πολιτικής των Ηνωμένων Πολιτειών για περίπου 150 χρόνια⁸. Μια αρχή που συνέχισε να επιδρά στην πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών και μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν παρ' όλη την οικονομική τους κυριαρχία, ο πολιτικός ρόλος των Ηνωμένων Πολιτειών στην παγκόσμια σκηνή δεν ήταν αντιστοίχος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αρνητική ψήφος του Κογκρέσου το 1920 στην προσχώρηση στην Κοινωνία των Εθνών⁹.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όμως παρατηρείται μια μεταστροφή από τον απομονωτισμό στον ηγεμονισμό. Ο Τσακαλογιάννης αποδίδει αυτήν την μεταστροφή τόσο στο «διάχυτο αίσθημα ενοχής» που διακατείχε τους Αμερικανούς κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και στις τεχνολογικές καινοτομίες της εποχής που καθιστούσαν τον απομονωτισμό *πρακτικά αδύνατο και πολιτικά επικίνδυνο*. Η ατομική βόμβα προκάλεσε αντί για αίσθημα ασφαλείας ανασφάλεια, καθώς οι Ηνωμένες Πολιτείες συνειδητοποιούσαν ότι η γεωγραφική τους θέση δεν προσέφερε πλέον ασφάλεια, με δεδομένες τις δυνατότητες των νέων όπλων. Αν ένας πιθανός εχθρός αποκτούσε την ατομική βόμβα, οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα ήταν πλέον άτρωτες¹⁰.

1.3 Σοβιετική Ένωση: στρατιωτική ισχύς

Η Σοβιετική Ένωση ήταν από τις χώρες με τον μεγαλύτερο αριθμό νεκρών στον πόλεμο. Οι Bernstein-Milza αναφέρουν είκοσι εκατομμύρια νεκρούς (το 10% του πληθυσμού της¹¹). Η βιομηχανία της είχε επίσης πληγεί σοβαρά: 1700 πόλεις και κωμοπόλεις αναφέρει ο Burns ότι καταστράφηκαν τελείως, καθώς και 64000 χιλιόμετρα σιδηροδρομικών γραμμών και 31000 εργοστάσια. Παρ' όλα αυτά, ο στρατός ξηράς και η αεροπορία της ήταν το 1948 οι μεγαλύτεροι στον κόσμο¹². Η στρατιωτική ισχύς της

6 Burns, σελ. 390

7 Κώστας Ράιπης: *Γενική Ιστορία της Ευρώπης*, Β' τόμος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999, σελ. 229

8 Πάνος Τσακαλογιάννης: *Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία: Από τη Βασιίλη στο τείχος του Βερολίνου, 1789-1989*, τόμος Β', Εκδόσεις της Εστίας, Αθήνα 2000, σελ. 307

9 Frank, σελ. 371

10 Τσακαλογιάννης, σελ. 307-308

11 Bernstein - Milza, σελ. 170

12 Burns, σελ. 391

Σοβιετικής Ένωσης ήταν λοιπόν υπολογίσιμη. Τον Φεβρουάριο του 1945 στην Γιάλτα της Κριμαίας, όταν οι τρεις ηγέτες συναντήθηκαν για να καθορίσουν την μοίρα της μεταπολεμικής Ευρώπης, οι στρατιές του Κόκκινου Στρατού δεν απείχαν ούτε ογδόντα χιλιόμετρα από το Βερολίνο και ήλεγχαν το μεγαλύτερο μέρος της Ανατολικής Ευρώπης¹³. Με δεδομένο λοιπόν ότι, όπως αναφέρει ο Hobsbaum, *μόνο ο Κόκκινος Στρατός μπορούσε στην πραγματικότητα να νικήσει τη Γερμανία*¹⁴, η Σοβιετική Ένωση αναδείχτηκε ως η δεύτερη παγκόσμια υπερδύναμη μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

---

13 Bernstein - Milza, σελ. 167

14 Eric Hobsbaum: *Η Εποχή των Άκρων - Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*, Β' έκδοση, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2003, σελ. 291

2. Ο Ψυχρός Πόλεμος: τα γεγονότα της περιόδου 1947-1953

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η αντιπαλότητα των δύο νέων υπερδυνάμεων εκδηλώθηκε με έναν νέο τύπο πολέμου. Πρόκειται για μια υπόγεια διαμάχη χωρίς ανοιχτές αντιπαραθέσεις, τουλάχιστον στον ευρωπαϊκό χώρο, η οποία όμως χωρίζει την Ευρώπη σε δύο αντίπαλα στρατόπεδα. Η περίοδος 1947-1953 ήταν μια από τις περιόδους κρίσης του ψυχρού πολέμου, τα σημαντικότερα γεγονότα της οποίας θα εξετάσουμε στη συνέχεια.

2.1 Το Δόγμα Τρούμαν και το Σχέδιο Μάρσαλ.

Στις αρχές του 1947 στην Ελλάδα, μαινόταν ένας εμφύλιος ανταρτοπόλεμος των κομμουνιστών εναντίον της δεξιάς κυβέρνησης. Οι κομμουνιστές είχαν τη βοήθεια γειτονικών κομμουνιστικών χωρών (Βουλγαρία, Γιουγκοσλαβία, Αλβανία¹⁵), ενώ η Βρετανία δεν ήταν πλέον σε θέση να διατηρήσει τα προηγούμενα επίπεδα υποστήριξης προς τη δεξιά κυβέρνηση¹⁶. Η αντίδραση της αμερικανικής κυβέρνησης ήταν άμεση: τον Μάρτιο του 1947, ο πρόεδρος Τρούμαν εξήγγειλε την παροχή βοήθειας για την αποτροπή της κομμουνιστικής διείσδυσης στην Ελλάδα και την Τουρκία, διατυπώνοντας το Δόγμα Τρούμαν¹⁷. Η περίπτωση της Ελλάδας, που σύμφωνα με τον Young απετέλεσε σημαντικό στοιχείο του Ψυχρού Πολέμου¹⁸, ήταν η απαρχή της θεωρίας του «ντόμινο», δηλαδή των αλυσιδωτών αντιδράσεων. Ο Τσακαλογιάννης επεξηγεί αυτήν τη θεωρία ως την αντίληψη ότι *η επικράτηση του κομμουνισμού έστω και σε μια χώρα, όσο απομακρυσμένη κι αν ήταν, αποτελούσε θανάσιμη απειλή για την ασφάλεια των Ηνωμένων Πολιτειών*¹⁹.

Συνέπεια του Δόγματος Τρούμαν ήταν το Σχέδιο Μάρσαλ, που πρότεινε ο στρατηγός Τζωρτζ Μάρσαλ τον Ιούνιο του 1947. Το σχέδιο πρότεινε τη χορήγηση «αδελφικής βοήθειας» για να χτυπηθεί «η πείνα, η φτώχεια, το χάος και η απελπισία». Θεωρητικά η βοήθεια απευθυνόταν σε όλα τα έθνη της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης και της Σοβιετικής Ένωσης, όμως ο έλεγχος στην οικονομία των δικαιούχων που συνεπαγόταν ως αντάλλαγμα, οδήγησε στην απόρριψη του σχεδίου από τη Σοβιετική Ένωση και τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης²⁰.

Ουσιαστικά λοιπόν οι Ηνωμένες Πολιτείες ήταν αποφασισμένες να ενισχύσουν οικονομικά και στρατιωτικά τη Δυτική Ευρώπη, εφαρμόζοντας έτσι μια πολιτική «αναχωμάτων» υπό τον φόβο της κομμουνιστικής εξάπλωσης στην Ευρώπη²¹. Αυτό προκάλεσε εύλογη ανησυχία στους Σοβιετικούς, που απάντησαν με την οικονομική και πολιτική δορυφοριοποίηση των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης²². Όπως αναφέρει ο

15 Με τον βαθμό εμπλοκής της Σοβιετικής Ένωσης να παραμένει αμφισβητούμενο ζήτημα.

16 John W. Young: *Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, 1945-1991: πολιτική ιστορία*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2003, σελ. 306

17 Burns, σελ. 392

18 Young, σελ. 306

19 Τσακαλογιάννης, σελ. 321

20 Bernstein - Milza, σελ. 180

21 Frank, σελ. 377

22 Bernstein - Milza, σελ. 181

Young, για τους Σοβιετικούς το σχέδιο Μάρσαλ δεν ήταν μια βοήθεια προς την Ευρώπη για την επίλυση των οικονομικών της προβλημάτων, αλλά μια απόπειρα να υπονομευθεί ο σοβιετικός έλεγχος στην Ανατολική Ευρώπη²³. Με δεδομένη τη δυσπιστία λοιπόν που ήδη υπήρχε και την σημασία που είχε για τη Σοβιετική Ένωση ο έλεγχος των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης, ήταν φυσικό το Σχέδιο Μάρσαλ να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα στη δημιουργία εντάσεων μεταξύ των δύο πλευρών.

2.2 Το «πραξικόπημα της Πράγας»

Την άνοιξη του 1948 οι κομμουνιστές της Τσεχοσλοβακίας καταλαμβάνουν πραξικοπηματικά την εξουσία. Το σημαντικό όμως είναι πώς οδηγήθηκε η κατάσταση μέχρι εκεί.

Οι κομμουνιστές είχαν αποσπάσει στις εκλογές του 1946 (που είχαν διεξαχθεί υπό κανονικές συνθήκες) το 36% των ψήφων. Την άνοιξη του 1948 είχαν προγραμματιστεί νέες εκλογές, για τις οποίες οι παρατηρητές διέκριναν τον κίνδυνο σημαντικών απωλειών για το κομμουνιστικό κόμμα. Αυτός ήταν και ο λόγος κατά τους Bernstein-Milza που οδήγησε τους κομμουνιστές να καταλάβουν δυναμικά την εξουσία²⁴.

Το γεγονός αυτό είχε μεγάλη επίδραση στον τρόπο που οι δυτικές χώρες έβλεπαν την Σοβιετική Ένωση. Μέχρι τότε, η συμπεριφορά των Σοβιετικών, παρ' όλες τις ιδεολογικές και πολιτικές διαφορές με την Δύση, ήταν αποδεκτή. Το στρατιωτικό επίτευγμα της νίκης επί των Γερμανών είχε ενισχύσει το κύρος τους. Η δύναμη του Κόκκινου Στρατού μειώθηκε γοργά καθώς δεν λειτούργησε ως στρατός κατοχής, παρά μόνο ίσως στη Γερμανία και αποσύρθηκε από την Τσεχοσλοβακία τηρώντας τις διεθνείς συμφωνίες²⁵.

Από την άλλη πλευρά, στο δυτικό στρατόπεδο δεν έλειπαν οι διαφωνίες. Ο Ντε Γκωλ ήταν αντίθετος στην ιδέα μιας επανενωμένης Γερμανίας και έτρεφε εδαφικές φιλοδοξίες²⁶. Τα γεγονότα της Πράγας όμως ανέδειξαν τη Σοβιετική Ένωση ως κύρια απειλή για την ευρωπαϊκή ασφάλεια και συσπείρωσαν τους Δυτικούς²⁷. Ο Burns αναφέρει τα γεγονότα της Πράγας ως την *αμεσότερη αμφισβήτηση των εγγυήσεων της Γιάλτας για ελεύθερες, δημοκρατικές εκλογές*²⁸. Σημαντικός ήταν επίσης και ο ρόλος που έπαιξε η θέση των κομμουνιστών στη συγκεκριμένη χώρα, όπου ήταν το μεγαλύτερο κόμμα και είχε την εμπιστοσύνη του λαού. Ο Τσακαλογιάννης αναρωτιέται τι θα έπρεπε να περιμένει κανείς από τους κομμουνιστές άλλων χωρών, αν οι Τσεχοσλοβάκοι κομμουνιστές με τη θέση που είχαν συμπεριφέρθηκαν έτσι²⁹. Είναι λοιπόν εύκολο να δει κανείς πώς το «πραξικόπημα της Πράγας» συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη διατήρηση της ψυχροπολεμικής έντασης.

23 Young, σελ. 45-46

24 Bernstein - Milza, σελ. 183

25 Mark Mazower: *Σκοτεινή Ήπειρος - Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001, σελ. 245

26 Mazower, σελ. 233

27 Mazower, σελ. 239

28 Burns, σελ. 392

29 Τσακαλογιάννης, σελ. 328

2.3 Η κρίση του Βερολίνου.

Τον Ιούνιο του 1948, αντιδρώντας στην οικονομική ενοποίηση που επιχειρούν οι σύμμαχοι στους ενοποιημένους τομείς τους, ο Στάλιν αποκλείει οδικώς και σιδηροδρομικώς το Δυτικό Βερολίνο, που αποτελούσε έναν θύλακα στη σοβιετική ζώνη κατοχής. Οι σύμμαχοι δημιουργούν μια αερογέφυρα απ' όπου μεταφέρουν για έναν σχεδόν χρόνο εκατομμύρια τόνους εφοδίων³⁰. Το γεγονός αυτό αποτελεί την πρώτη περίπτωση όπου απειλείται βίαιη σύγκρουση. Ο Τσακαλογιάννης αναφέρει ότι ο αρχηγός των αμερικανικών δυνάμεων είχε αρχικά προτείνει τη βίαιη λύση του αποκλεισμού³¹. Αλλά και η αερογέφυρα υποστηρίζεται από την απειλή βίας εκ μέρους των συμμάχων³². Τελικά τον Μάιο του 1949 ο Στάλιν παραδέχθηκε την ήττα του και έλυσε τον αποκλεισμό, μετατρέποντας τη σοβιετική πρόκληση σε μεγάλο θρίαμβο για τις δυτικές δυνάμεις. Το σημαντικότερο αποτέλεσμα αυτής της κρίσης ήταν η ενίσχυση της καχυποψίας και η βαθύτερη διαίρεση της Ευρώπης, που συντήρησαν και αυτές την ψυχροπολεμική ένταση³³.

2.4 Ο πόλεμος της Κορέας.

Στην Κορέα, Αμερικάνοι και Σοβιετικοί, αντίθετα με ό,τι είχε συμφωνηθεί, άφησαν στρατεύματα κατοχής μέχρι το 1949. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι Σοβιετικοί εγκατέστησαν στον βορρά μια «λαϊκή δημοκρατία», όμοια με εκείνες της Ανατολικής Ευρώπης. Τον Ιούνιο του 1950, στρατεύματα της Βόρειας Κορέας εισέβαλαν στο νότιο τμήμα της χώρας. Οι Ηνωμένες Πολιτείες έστειλαν εκστρατευτικό σώμα, τυπικά κάτω από τη διοίκηση του Ο.Η.Ε., για να αναχαιτίσει την εισβολή. Τις αρχικές επιτυχίες αυτού του εκστρατευτικού σώματος ακολούθησε η εισβολή στρατευμάτων της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, που στάλθηκαν για να βοηθήσουν τους Βορειοκορεάτες. Το στρατιωτικό αδιέξοδο που ακολούθησε είχε σαν αποτέλεσμα τη διαίρεση της χώρας σε Βόρεια και Νότια³⁴.

Ο πόλεμος της Κορέας αποτέλεσε μια έμμεση ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των υπερδυνάμεων. Οι Ηνωμένες πολιτείες γνώριζαν ότι περίπου 150 κινεζικά πολεμικά αεροσκάφη ήταν στην πραγματικότητα σοβιετικά με σοβιετικούς πιλότους³⁵. Παρ' όλα αυτά, δεν υπήρξε άμεση και φανερή εμπλοκή των Σοβιετικών στον πόλεμο.

Ο πόλεμος είχε σημαντικές συνέπειες στις χώρες της Δύσης. Πυροδοτήθηκε μια αντικομμουνιστική ψύχωση, που στις Ηνωμένες Πολιτείες εκφράστηκε και με το «κονήγι μαγισσών» του φανατικού αντικομμουνιστή γεροϋσιαστή Μακκάρθου³⁶. Στις ευρωπαϊκές δυτικές χώρες δημιουργήθηκε ένα κλίμα ανησυχίας σχετικά με τις μελλοντικές βλέψεις της Σοβιετικής Ένωσης, ειδικά στην περίπτωση της Γερμανίας που η διαίρεσή της έμοιαζε πολύ με αυτήν της Κορέας³⁷. Όχι άδικα, αυτές οι συνθήκες

30 Bernstein - Milza, σελ. 183

31 Τσακαλογιάννης, σελ. 329

32 Bernstein - Milza, σελ. 184

33 Young, σελ. 48

34 Burns, σελ. 395

35 Hobsbaum, σελ. 292

36 Bernstein - Milza, σελ. 185

37 Young, σελ. 50

χαρακτηρίζονται από τους Bernstein-Milza ως το απόγειο του Ψυχρού Πολέμου³⁸. Παρ' όλα αυτά, ο πόλεμος της Κορέας αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της μετριοπάθειας και της αυτοσυγκράτησης που επιδείκνυαν οι δύο υπερδυνάμεις ακόμα και σε περιόδους σοβαρών κρίσεων, όπως αναφέρει ο Hobsbaum³⁹.

---

38 Bernstein - Milza, σελ. 185

39 Hobsbaum, σελ. 292

Επίλογος

Από το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται οι συνθήκες που θα οδηγούσαν μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο στη διαμόρφωση του ψυχροπολεμικού σκηνικού. Η διαίρεση της Ευρώπης σε δύο στρατόπεδα συσπειρωμένα γύρω από δύο αντίθετους πόλους χαρακτήρισε την περίοδο μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Καθώς η μία κρίση διαδεχόταν την άλλη και η ψυχροπολεμική ένταση μεγάλωνε, οι δύο υπερδυνάμεις έδειχναν όλο και περισσότερο την απροθυμία τους να τηρήσουν τις συμφωνίες που είχαν γίνει με το τέλος του πολέμου. Παρ' όλα αυτά, η Ευρώπη βγήκε από αυτήν την περίοδο κρίσης χωρίς να υποστεί τις συνέπειες ενός τρίτου πολέμου και απολαμβάνοντας ήδη τα πρώτα χρόνια μιας περιόδου ξέφρενης ανάπτυξης, που έφερε τους Ευρωπαίους σε πολύ καλύτερη θέση απ' ό,τι πριν τον πόλεμο και που αργότερα χαρακτηρίστηκε από τους ιστορικούς ως «Χρυσή Εποχή⁴⁰».

---

40 Hobsbaum, σελ. 330

Βιβλιογραφία

1. E. M. Burns: *Ευρωπαϊκή Ιστορία - Εισαγωγή στην Ιστορία και τον Πολιτισμό της νεότερης Ευρώπης*, Β' έκδοση, τόμος δεύτερος, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1983
2. Robert Frank: *Εμφύλιοι Ευρωπαϊκοί πόλεμοι, από το Ελένη Αρβελέρ, Maurice Aymard (επιμ.), Οι Ευρωπαίοι, Νεότερη και σύγχρονη εποχή*, (τόμος Β'), Εκδόσεις Σαββάλας, 2003
3. Bernstein Serge, Milza Pierre: *Ιστορία της Ευρώπης - Διάσπαση και Ανοικοδόμηση της Ευρώπης 1919 έως σήμερα*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997
4. Κώστας Ράπτης: *Γενική Ιστορία της Ευρώπης*, Β' τόμος, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα 1999
5. Πάνος Τσακαλογιάννης: *Σύγχρονη Ευρωπαϊκή Ιστορία: Από τη Βαστίλλη στο τείχος του Βερολίνου, 1789-1989*, τόμος Β', Εκδόσεις της Εστίας, Αθήνα 2000
6. Eric Hobsbaum: *Η Εποχή των Ακρων - Ο Σύντομος Εικοστός Αιώνας 1914-1991*, Β' έκδοση, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2003
7. John W. Young: *Η Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου, 1945-1991: πολιτική ιστορία*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2003
8. Mark Mazower: *Σκοτεινή Ήπειρος - Ο Ευρωπαϊκός Εικοστός Αιώνας*, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2001

You are free:

- to copy, distribute, display, and perform the work

Under the following conditions:

Attribution. You must give the original author credit.

Noncommercial. You may not use this work for commercial purposes.

No Derivative Works. You may not alter, transform, or build upon this work.

- For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.
- Any of these conditions can be waived if you get permission from the copyright holder.

Your fair use and other rights are in no way affected by the above.